

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatexamensrapport

En bok om Sveriges hemlösa katter

En konstnärlig gestaltning i reportageform

Författare: Hanna Kastl-Lungberg
Handledare: Mats Fredrikson
Examinator: Magnus Silverhielm
Termin: VT17
Ämne: Design – Hållbar utveckling
Nivå: Kandidat
Kurskod: 2DI36E

Abstract

This project regards animal rights and in this case homeless cats specifically in Sweden. The process has been determined by three keywords; *documenting*, *narrative* and *artistic* and with these words in mind I designed a book on the subject. I travelled to different places in the south of Sweden to see people who are passionate about rescuing cats and who constantly work to raise the status and the value of the cat. It is a visually interesting book filled with photographs of cats, surroundings and people and the stories these people shared with me. This report contains arguments regarding the design decisions that I made to create the book.

Abstrakt

Det här projektet rör sig om djurrätt och i det här fallet hemlösa katter specifikt i Sverige. Med *dokumenterande*, *konstnärligt* och *berättande* som ledord genom processen har jag formgett en bok om hemlösa katter i Sverige. Jag har rest runt till olika ställen i södra Sverige för att hälsa på människor som brinner för att hjälpa katter och som ständigt kämpar för att höja dess status och värde. Boken är en visuell intressant gestaltning fylld med fotografier av katter, miljöer och människor och de berättelser dessa människor delat med mig. I denna rapport finns argument kring alla de designbeslut jag gjort för att skapa boken.

Nyckelord

Grafisk formgivning, fotografi, djurrätt, hemlösa katter, konst, bok, ideellt arbete.

Tack

Tack till lärare och handledare genom projektets gång. Stort tack till Mats Fredrikson för tid och mycket bra handledning, hjälp och råd. Tack till Malle Lungberg som korrekturläst boken. Tack till vänner och familj för stöd och feedback. Ett oerhört stort tack till Djurens vänner Göteborg, framför allt Solveig. Madelen och Emelie på Asimis Resa. Anton och Sofie som är jourhem och Jennie som har Växjö hemlösa katter. Stort, stort tack till er för att ni ställt upp och gjort projektet möjligt. Tack till alla katter jag träffat under den här resan!

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Mål och syfte	3
1.3 Problemområde	3
1.4 Avgränsning	4
1.5 Frågeställning	4
2. Teori och Metod	4
2.1 Metod	4
2.2 Teori	5
2.2.2 Hållbarhet	5
2.2.3 Hemlösa katter i Sverige	5
3. Resultat	7
3.1 Inför bokens innehåll	7
3.1.1 Djurens vänner Göteborg	7
3.1.2 Växjö Hemlösa katter volontärmöte	8
3.1.3 Asimis resa	8
3.1.4 Växjö hemlösa katter jourhem	8
3.1.5 Tankar kring bokens budskap	8
3.1.6 Målgrupp och fokus	9
3.1.7 Inledning till bok	10
3.2 Formgivning av bok	10
3.2.1 Format	10
3.2.2 Typsnitt	10
3.2.3 Rutnät	11
3.2.4 Text	13
3.2.5 Foto	14
3.2.6 Bildinnehåll och färger	17
3.2.7 Bokens disposition	18
3.2.8 Testutskriften	18
4. Diskussion	18
5. Källförteckning	22
1. Inledning	

1.1 Bakgrund

Som människor har vi ansvar för den huskatt som har kommit att bli det allra vanligaste husdjuret i vårt land. På grund av dess dåliga status så är de många människor som inte ser något värde i en katt. De är enkla att få tag på eftersom det är ett djur som förökar sig lätt och blir många på kort tid. Det är även vanligt att folk släpper ut sin katt i det fria när man tröttnar på den, då man dels tror att den klarar sig själv men man ser heller inget värde i den eller räknar katten som en del av familjen. Det finns 100 000 hemlösa katter i Sverige som svälter, fryser och far illa. Fler behöver bli medvetna om problemet och att vi som kattägare har skyldighet att ta hand om våra husdjur.

1.2 Mål och syfte

Målet är att skapa en bok om hemlösa katter i Sverige, i syfte att öka medvetenheten samt att jag ska få med mig de kunskaper jag lär mig till framtida projekt. Dels kommer jag ta upp problematiken med hemlösa katter men jag vill också förmedla människors engagemang och känslor. Jag vill visa de människor som arbetar ideellt för att ta hand om hemlösa katter och som med egna resurser väljer att hjälpa de katter som direkt eller indirekt blivit lämnade av andra. Mitt syfte är inte att kategorisera katterna som endast ”hemlösa katter”, utan jag vill visa på att alla är värdefulla individer. Boken handlar om att återberätta historier från de människor jag möter och att deras röster ska nå ut till fler.

1.3 Problemområde

Enligt djurskyddslagen gällande katter ska de behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdomar och ska omedelbart förses med veterinärvård som sådan behövs. Man ska tillgodose sin katt med socialt umgänge och de måste ses till minst två gånger per dag. Om de är unga, skadade eller sjuka ska de ses till ännu oftare. Katten ska vistas i en miljö som låter den bete sig naturligt och som är bra för dens hälsa. De ska bli permanent aktiverade med någon form av sysselsättning som stämmer överens med kattens behov, särskilt gällande innekatter. En katt ska varje dag få i sig näringsrik och välbalanserad kost.¹ Detta är exempel på regler som gäller och tyvärr är det många kattägare som inte är medvetna om att regler ens existerar och som dagligen bryter en eller flera, vilket leder till ökad hemlöshet av katter.

1.4 Avgränsning

Jag kommer att avgränsa mig till ett litet antal av specifika föreningar, organisationer och

¹ http://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_jo/jo11_3.pdf (25 mars)

privatpersoner som jag samarbetar med för att ta fram material i syfte att ha möjlighet att skapa min bok. Det material, i form av fotografier och intervjuer, som jag samlar in på mina fältstudier är det som kommer att forma bokens innehåll. Antalet sidor i bokens inlägga kommer jag att begränsa till 112 sidor.

1.5 Frågeställning

Hur kan jag som grafisk designer skapa och formge en bok i syfte att göra fler medvetna om hemlösheten bland katter i Sverige samt att ändra folks syn på huskatten och förstärka dess värde med avsikt att problemet i längden ska ha en chans att minska?

2. Teori och metod

2.1 Metod

Ämnet jag arbetar med har jag valt utifrån eget intresse och engagemang. När jag bestämde mig för vad projektet skulle handla om gjorde jag research om vad som redan finns inom samma kategori. Dels bland existerande projekt globalt för att få en överblick av vad som därför saknas, men också vad för olika typer av organisationer och föreningar som arbetar för hemlösa katter i Sverige. Jag kom fram till att det finns mycket böcker om katter och också böcker om hemlösa katter men ingen som handlar om det som min bok gör. De böcker som finns är på engelska och handlar om hur man tar hand om hemlösa katter och hur man tar in dem i sitt hem. Det finns ingen bok om de som faktiskt tar sig an dem. Det finns även magasin och böcker om katter som sticker ut lite, som handlar mer om en livsstil och människa och katt i en relation, men dessa handlar inte om katter som är hemlösa. (se bilaga F)

Inför visit hos katthem respektive övriga ställen jag besökt så har jag planerat noga och varit väl förberedd med frågor särskilt riktade till den specifika platsen jag besökt. Jag har medvetet försökt att ställa olika frågor till de olika människorna jag mött då varje kapitel ska bli någonting nytt och inte bara upprepning av samma typ av samtal hela boken igenom.

Under mina fältstudier har jag tagit dokumenterande foton samt gjort intervju under ljudinspelning. Efteråt har jag lyssnat av inspelningen och skrivit ner varje ord som sagts för att sedan renskriva texten och gå igenom den ett stort antal gånger ytterligare. Jag gjorde ett

noggrant urval från alla bilder jag tagit för att sedan fortsätta sortera de som jag valt ut under projektets gång för att få fotografierna att passa in med resten av innehållet. Jag har använt mig av Adobe Photoshop för bildredigering och Adobe InDesign för formgivning av själva boken.

2.2 Teori

2.2.1 Hållbarhet

I boken *Sustainable Graphic Design* skriver författaren Wendy Jedlicka att man som grafisk designer bör vara medveten av produktionen och hela processen av de produkter man designar.² Att se till att man trycker en bok med så miljövänliga metoder som möjligt och att de material man använder också lever upp till en viss standard miljömässigt. Dock är det bästa man kan göra att dels välja kunder som redan har ett hållbarhetstänk men annars att informera kunderna om det. Men också att uppmana till positiva beteenden och handlingar, vilket är syftet med min bok, såväl som att ge hållbar design ett visuellt uttryck.³

2.2.2 Hemlösa katter i Sverige

Det är oklart hur många hemlösa katter det finns i Sverige, men det rör sig om cirka 100 000. Varje år föder de hemlösa honkatterna nya ungar vilket resulterar i flera tusentals kullar. En hona kan föda upp till två kullar per år med upp till sex ungar i varje kull. Hon kan få upp till 120 kattungar under sin livstid, också de hemlösa. Vilket resulterar i enorma mängder katter utan hem, även om de flesta ungarna inte klarar sig det första året. De som klarar sig fortsätter att föda ungar, och om de alla får lika många som sin mamma, och deras fortsätter att få lika många, så kan vi i sin tur lista ut att problemet bara växer, och att det sker fort. Det uppstår kolonier av hemlösa katter och ju fler katterna blir desto mer ökar också riskerna för inavel och spridning av ärftliga sjukdomar.⁴

Folk önskar att man skjuter av hemlösa katter på de ställen där situationen anses som okontrollbar, ett alternativ som många tror är en utväg till problemet men som istället för att lösa det bidrar till att kattens status blir ännu lägre vilket det i sin tur endast kommer att leda

² Jedlicka, Wendy, *Sustainable graphic design: tools, systems and strategies for innovative print design*, Wiley, New York, 2010, s. 160

³ Ibid

⁴ <http://www.kattjouren.nu/kattfakta.php> (21 februari)

till större antal hemlösa katter och fler kattkolonier.⁵

På lång sikt är lösningen till problemet att fler kattägare förstår att en katt för med sig skyldigheter. Vi människor har ansvar för katten och den huskatt som vi har i våra hem är inte skapad för att leva utomhus. Katter klarar sig inte själva, trots att många tror det, de kan fara väldigt illa om de skadar sig och inte får vård. I Sverige där vi får vinter är det vanligt att öron och svans får köldskador, något som inte går att återställa, efter månader ute i kyla. Kattsnuva är också otroligt vanligt. Katter behöver ha tillgång till en varm plats för att må bra.⁶

Trots att katten för många är ett älskvärt djur så finns det också en hel del människor som inte anser att den är värd någonting. Många ser så lite värde i sin katt att de struntar i att ge den vetrinärvård när så behövs, många bryr sig inte ens om att leta efter sin katt när den springer bort. Kattungar släpps ut på gatan och skänks bort gratis. Många ägare avliver kattungar direkt efter födseln för att de är oönskade eller man inte vet hur man ska bli av med dem. Vilket endast är plågeri mot mamman, både fysiskt och psykiskt, och dessa ungar skulle inte blivit till från början. Sådanna här situationer hade kunnat undvikas om katten från början var kastrerad, alltså om ägaren hade tagit det ansvar den bör.⁷

I Sverige är det lag på att man som kattägare inte får låta sin katt föda fler än tre kullar på två år, tyvärr fungerar det inte så när man är slarvig eller vårdslös och inte kastrerar/steriliserar sin katt. Hon får då ingen chans att återhämta sig mellan dräktigheterna och digivandet tär också mycket på hennes kropp. Om hon då även är utan ett hem och inte får i sig tillräckligt med mat, värme eller får chans till vetrinärvård så blir hennes liv ännu mer plågsamt.

I kontrast till allt detta så finns det människor- privatpersoner, som spenderar sin fritid och stora summor pengar på att ta sig an katter som saknar hem för att ge dem ett bättre liv och den vård och omsorg de behöver. Trots att det är ett hårt och ofta psykiskt jobbigt arbete så väljer de ändå att sätta katterna före sig själva. I Sverige finns det organiserade katthem som arbetar ideellt för katterna såväl som privatpersoner som gör vad de kan. De lever på donationer från företag och privatpersoner i form av pengar men också kattmat, kattsand, leksaker, filter och så vidare, allt som behövs och kostar. Man arbetar med en så kallad no-

⁵ <http://www.kattstatus.se/sida34.html> (21 februari)

⁶ <http://www.lansstyrelsen.se/jonkoping/SiteCollectionDocuments/Sv/djur-och-natur/djurskydd/ta-val-hand-om-dina-katter.pdf> (21 februari)

⁷ <http://www.kattstatus.se/sida96.html> (21 februari)

kill-policy, vilket betyder att de inte avlivar några katter så länge de går att rädda dem med vård, för att man anser att alla katter har rätt till ett liv.

Alla katthem i Sverige jobbar med att förhöja kattens status. Man vill ha lag om ID-märkning och registrering av katter dels för att det finns många katter som faktiskt har ett hem och som är saknade men katten har inget som talar om vems den är. Men också för att folk faktiskt ska ta sitt ansvar och inte överge sina huskatter, och att man då isåfall också ska kunna ta fast den före detta ägeren, då det faktiskt är olagligt att överge en katt.

3. Resultat

3.1 Inför bokens innehåll

3.1.1 Djurens vänner Göteborg

Torsdagen den 2 mars besökte jag katthemmet Djurens Vänner i Göteborg. (Se bilaga B) Det var en rolig, lärorik och annorlunda upplevelse. Efter vad jag hört från olika håll så var jag förberedd på att det kunde vara väldigt illa, men det påverkade inga förhoppningar och jag hade heller ingen förutfattad idé om hur det skulle se ut, eftersom jag förstår att det kan skilja sig mycket mellan olika katthem. Min upplevelse av Djurens Vänner är att katterna har det bra där och jag fick inga uppfattningar om att de levde i misär. Visst var det lite trångt men om man jämför med hur dessa katter innan haft det så är deras förutsättningar där väldigt bra. Jag träffade Solveig Gavik, som jag hade mailat med innan och bestämt träff med, en kvinna i 60-årsåldern som jobbat ideellt på Djures Vänner sedan 18 års ålder. Hon visade runt i lokalen och svarade på de frågor jag förberett samt berättade frivilligt om katterna och om volontärernas arbete. Med mig därifrån fick jag massvis med bilder på katter, ljudinspelning av de viktigaste delarna av vårt samtal samt en bra känsla och erfarenhet inför resten av projektet.

3.1.2 Växjö hemlösa katter Volontärmöte

Söndagen den 5 mars var det möte i Växjö för att Jennie Johansson som själv driver föreningen Växjö hemlösa katter, skulle varva volontärer, då hon inte klarar att göra allt arbete själv. Jag presenterade mig för alla närvarande och berättade varför jag var där och frågade om det var okej för alla merverkande att jag fotograferade. Förutom att ta bilder så satt jag ner och iaktog, lyssnade och antecknade. Det var intressant att lyssna på samtalen som

uppkom men också att se engagemanget i alla som var där, de brinner verkligen för att katterna ska få bättre levnadsförhållanden. Något som återspeglas väldigt tydligt i ett citat jag fick med mig därifrån; ”Jag är beredd att dö för att rädda alla katter!”. (Se bilaga C)

3.1.3 Asimis resa

Onsdagen den 15 mars besökte jag Emelie Algotsson och Madelen Lövgren samt sex katter i Asaum, Blekinge. (Se bilaga D) De är privatpersoner, utan någon registrerad förening eller organisation, som hjälper katter, hemlösa samt sådana som missköts, med ett otroligt engagemang som knappt går att beskriva i ord. Besöket var mycket trevligt och väldigt givande, på många sätt. Det var kul att jag verkligen kände att det är precis såna människor som jag vill ha med i min bok, och då också fick ett sådant kapitel.

3.1.4 Växjö hemlösa katter Jourhem

Jennie har inte någon specifik lokal där hon har katter, hon arbetar enbart med jourhem. Att vara jourhem innebär att man tillfälligt tar in en katt i sitt hem så att den ska ha någonstans att bo och utvecklas genom att bli frisk eller vänja sig vid människor medan Jennie, i detta fallet, hittar ett permanent boende till den. Måndagen den 17 april var jag och hälsade på Sofie Karlsson, Anton Efternamn och katten Grälle, ett jourhem på campus i Växjö. (Se bilaga E) Jennie fanns också på plats och jag gjorde hennes intervju i samband katten Grälles omhändertagare. Jag fick även från detta besöket med mig mycket bra och relevant material i form av foton, information och berättelser.

3.1.5 Tankar kring bokens budskap

Jag spekulerade en del i vad boken ska förmedla. Med tanke på att min upplevelse från Djurens Vänner var mestadels positiv, så ansåg jag inte att det kändes rätt att göra boken med ett förhållningssätt likt ”se så dåligt katterna har det, fattar ni inte att det är ett problem?”. Då alla katthem jobbar för att höja kattens status samt få folk att förstå att katten har ett värde så borde det ju vara det jag vill förmedla, funderade jag. Trots att det är en elementär inriktning, så kunde det för mig inte vara mer självklart att rikta boken åt det hållet. Det finns otroligt mycket människor som har annorlunda tankar och åsikter om katter, och därför är det viktigt att kunskapen och informationen sprids. Jag bestämde mig då för att min bok ska spegla katten som individ, att varje katt är värdefull, ett liv som är precis lika viktigt som alla andra. Att på ett ärligt sätt förmedla hur vi kan hjälpa katterna, att höra de som är aktiva med arbetet

med hemlösa katter och tala om för folk precis vad de gör och hur de ser på saken. Jag lägger inga egna värderingar i det jag får berättat för mig, som blir till bokens innehåll. Jag använder det dock på mitt sätt genom mina fotografier och med min förmåga att uttrycka mig och kommunicera information genom grafisk design. I formuleringen uppstår en kontrast mellan bilder på gulliga katter och texter som förklarar att de tidigare inte haft det så bra. Jag vill också förmedla det otroliga engagemang och alla de känslor som finns hos dessa fantastiska människor som gör allt för att katterna ska få det bättre.

3.1.6 Målgrupp och fokus

Vem ska läsa boken? Det viktigaste att besluta sig om innan man skriver en text är vem man faktiskt skriver den till. ”Vem kommer att läsa texten och i vilket sammanhang och med vilka förväntningar och kunskaper?”⁸ Skriver Lars Melin i *Texten med extra allt*. Jag förklarar i bokens inledning att jag vill att den som tar upp boken ska lära sig något den inte visste för att sen gå ut och sprida informationen till folk runt omkring den. Som Jennie, på Växjö hemlösa katter, sa till mig; att sprida informationen om hur man kan hjälpa katterna är nästan viktigare än att rädda dem. För att på så sätt kan man faktiskt rädda fler kattliv och förhindra fler från att springa bort och få oönskade kullar med ungar. Boken är utformad så att den kan dra till sig en del olika typer av människor. När jag har frågat folk jag träffat på mina besök under projektet har de sagt att det är viktigt att ha ett positivt förhållningssätt för att folk ska lyssna och ta in, något också jag tog till mig. Om man som kattägare läser boken så finns det olika saker att lära sig, beroende på hur man tar hand om sin katt. Har man erfarenhet av hemlösa katter kan man troligen ändå få nya synvinklar då det finns såpass många dilemman i textens innehåll. Egentligen är det för mig inte viktigt vem som läser boken, mitt mål är att den som läser det ska få nya kunskaper att tala om för andra. De flesta känner folk som har katt och förhoppningsvis kommer man, efter att ha läst mina intervjuer, kolla med dessa kattägare att de verkligen tar det ansvar de ska, och kunna argumentera utifrån de grunder man fått med sig via boken.

Den grafiska formen är medvetet designad att ha ett visuellt intressant uttryck. Är du inte intresserad av djur, djurs rätt eller katter så kommer du antagligen inte plocka upp en bok som handlar om det. Resultatet av det här projektet är därför inte en trycksak som liknar den

⁸ Melin, Lars, *Texten med extra allt: om text, bild och grafisk form - i samverkan*, 1. uppl., Liber, Stockholm, 2011, sid. 14

vanliga boken du ser om katter, den sticker ut och är annorlunda. Jag har haft ett konstnärligt synsätt genom hela processen och har också fått bekräftat för mig av andra att det syns i bokens utformning. På så sätt kan min bok dra till sig människor som är intresserade av visuell form, vilket är en typ av grupp jag inkluderar som målgrupp. Det finns visuellt ”fina” tidningar och böcker om katter, men de är riktade till den typen av livsstil- människor som gillar både design, konst och katter. (Se bilaga F) De är inte utformade för att sprida ett budskap eller för att på ett sätt lösa ett problem, som faktiskt är min strävan med projektet.

3.1.7 Inledning till bok

Varje besök jag gjort blir till ett enskilt kapitel. Efter mycket fundering har jag även valt att göra bokens inledning till ett eget kapitel; kapitel ett. Det började med att jag skrev saker som vad det är för typ av bok och varför ämnet är viktigt och liknande. För att sedan klista in den text jag planerar att ha som introduktion till den muntliga presentationen för projektet. Vi hade skådespelare och föreläsare Peter Fridh som gästlärare i presentationsteknik under en dag. Vi fick alla i klassen skriva personliga texter utifrån oss själva som skulle kunna bäddas ihop med projektet och som skulle få åskådare att till exempel förstå bättre varför man valt att jobba med just det ämnet. Jag skrev om mig och mina katter. I berättelsen finns mellan raderna att ingen av mina katter som jag har nu hade funnits om jag och mina föräldrar inte hade varit där för dem, människor spelar alltså en avgörande roll i katters liv.

3.2 Formgivning av bok

3.2.1 Format

För att välja format besökte jag en bokaffär och studerade böcker och dess format, sidor, papper och undersökte vad för olika uttryck man kan skapa genom olika pärmar och bindningar osv. Efter att ha betraktat väldigt många böcker fastnade jag till slut för ett format som var skönt att hålla i ur olika vinklar, lätt att läsa från och som såg bra ut med både bilder och text. Jag mätte boken och skrev ner formatet. Måttet kom att bli 210x260mm men ändrades senare i processen till 190x240mm för att innehållet skulle komprimeras.

3.2.2 Typsnitt

När jag kommit fram till vad jag vill att boken ska spegla så började jag att fundera på frågor som vad ska boken innehålla? Vad för olika element behövs? Vad ska jag ha för typsnitt? Hur

ska jag lägga upp innehållet? Jag började med att lägga in vart inledning och innehållsförteckning ska vara. Därefter började jag lägga in de bilder jag hittills redigerat. Jag klippte ut stycken från intervjun med Solveig och började testa typsnitt, vilket jag fortsatte att göra under en hel dag. Ska jag ha en serif eller sans serif? Ska jag ha båda? Ett val som tog oerhört lång tid att bestämma. Jag testade en massa olika kombinationer och allting tillsammans med bilderna. Jag hade några textstycken förberedda som jag testade alla typsnitten i, så jag var säker på att just den typ av text jag kommer att använda fonten i skulle få rätt uttryck. Till slut stod det mellan två specifika typsnitt, en serif och en sans serif. Jag hade bestämt mig för att inte kombinera flera typsnitt, jag ska endast använda mig utav ett. Då jag vill att bilderna och den font jag valt ska skapa spänning mellan varandra, och behöver därför inte ytterligare en font då det, enligt mina prövningar, kunde leda till för mycket intryck. Jag läste även i *Texten med extra allt* att ett ideal att sträva mot är att texten i en bok inte ska vara något som drar till sig uppmärksamhet gentemot resten av den grafiska formen.⁹ Läsningen ska underlättas för läsaren och på ett sätt vara ”osynlig”. Det kan finnas kontraster i formgivningen av text men det får inte vara överdrivet eller sticka ut för mycket. Kontraster uppkommer till exempel mellan rubrik och brödtext och man ska jobba mot ett resultat som blir ”lagom” och tydligt på så sätt att man ser klar skillnad på olika storlekar på textinnehållet.¹⁰ (Se bilaga G)

Jag beslutade mig till slut för att använda serifen, som heter *Leitura News* och är designad av Dino Dos Santos år 2007. (Se bilaga G) Den är utformad för att fungera i redaktionellt syfte.¹¹ Det uttryck den har fungerar bra ihop med bilderna, det ser sofistikerat ut men ger också ett enkelt uttryck som är lätt att ta till sig. Bokstäverna är relativt stora och punktstorleken av brödtexten blev därför 8 och radavståndet 10. Typsnittet har fyra olika tjocklekar och jag valde det andra steget. Dessa beslut kunde tas efter att jag skrivit ut sidor ur boken i full skala och studerade själv samt frågade andra i klassen vad som upplevs som mest lättläst. (Se bilaga H)

3.2.3 Rutnät

Sidorna i InDesign-dokumentet innehåller ett rutnät. Detta för att underlätta placering av text och bilder men också i syfte att alla bokens sidor ska se sammanhängande ut, och att det faktiskt ska finnas en logik bakom hur alla element är placerade.

⁹ Melin, Lars, *Texten med extra allt: om text, bild och grafisk form - i samverkan*, sid. 56

¹⁰ *Ibid*

¹¹ <http://www.myfonts.com/fonts/dstyp/leitura-news/> (4 mars)

Inför kursen införskaffade jag mig två olika böcker om användning av rutnät i grafisk layout. *Making and Breaking the grid* (Timothy Samara) och *Grid systems* (Kimberly Elam), som båda handlar om hur man organiserar sin grafiska formgivning utifrån ett rutnät.

Bilder, rubriker, textstycken och övriga grafiska element måste samspela på ett eller ett annat sätt och ett rutnät är en typ av hjälpmedel för att få alla delar att kommunicera.¹² De kan se ut på oändligt många olika sätt och själva designandet av rutnätet som sådant har olika stor betydelse i olika designers process.¹³ Genom att noga analysera det material man ska arbeta med så kan man effektivt bygga upp ett specifikt grid för varje enskilt projekt man gör.¹⁴ Därför valde jag att, trots att jag redan bestämt bokens format, avvakta med att måla upp ett grid innan jag hade delar av innehållet, som det typsnitt jag skulle använda samt ett urval bilder. Att inte bara förstå sambandet mellan text-text, text-bilder, bilder-bilder, rubrik-stycke osv, utan även vara medveten om det utrymme som skapas mellan dessa komponenter, så kan man förstå hur ett rutnät behövs utformas. Det krävs en rytm i formgivningen för att layouten ska bli behaglig.¹⁵ Samara beskriver,

”A designer has unlimited options for making changes in type size, weight, placement, and interval to affect hierarchy and, therefore, the perceived sequence of the information. The grid organizes this relationship of alignments and hierarchies into an intelligible order that is repeatable and understandable by others.”¹⁶

Det finns olika typer av rutnät och olika varianter fungerar bättre för särskilda projekt. Trots att ett rutnät ger oändligt många möjligheter i form av sätt att formge en sida, så kan det också vara klokt att ibland bryta det. Samara skriver att man som designer inte ska vara rädd för sitt grid och att man inte ska äventyra innehållet på sidan, då är det bättre att bryta rutnätet. Det ska endast fungera som riktlinjer men ett bra planerat grid lär ha gränslös potential.¹⁷

Båda dessa böckers innehåll är uppbyggt på olika sätt. *Making and breaking the grid* presenterar fyra olika varianter av rutnät, som kan se ut på olika sätt. Medan *Grid systems* i

¹² Samara, Timothy, *Making and breaking the grid: a graphic design layout workshop*, Rockport Publishers, Gloucester, MA, 2002-2005, sid. 22

¹³ Ibid

¹⁴ Samara, Timothy, *Making and breaking the grid: a graphic design layout workshop*, sid. 26

¹⁵ Ibid, sid. 23

¹⁶ Ibid

¹⁷ Ibid, sid. 24

princip består av tre olika sektioner, där författaren hela tiden utgår från samma bas, en kvadrat med nio lika stora rutor, och förklarar och visar på hur man kan tillämpa olika metoder inuti ett och samma rutnät.

Efter att läst på, tittat på exempel och studerat olika alternativ kom jag fram till att det som passar mitt projekt bäst är ett grid som Timothy Samara visar och omnämner som *Modular grid*.¹⁸ Det är fulländat för både text och bild och det går att utan problem ha olika format på bilderna i det, vilket jag planerar att ha då beskärningen av dessa kommer att behöva variera. Förutom att vara ett praktiskt rutnät så har det också en historia från 1950-talet och framåt som bland annat kan förknippas med Bauhaus och det rationella sättet att tänka och förmedla ordning och klarhet genom kommunikation.¹⁹

Jag testade, med det rätta typsnittet, ungefär hur stora jag ville att textstyckerna skulle vara för att det både skulle se bra och behagligt ut samt vara lätt att läsa. När jag kommit fram till ett ungefärligt mått började jag måla upp olika grid för att se hur rutorna skulle se ut så att textstyckerna kunde passa i. Jag hade listat ut att bilderna skulle vara lätta att placera oavsett hur modulerna såg ut, därför gjorde jag ett rutnät utifrån textstyckernas storlek. Det blev 7x7 moduler med 5 mm marginal emellan, och en liten marginal längst ner på sidan på 10 mm, för plats för sidnummer och eventuell annan text. I och med ändringen av bokens format så ändrades även rutnätet och det blev då istället 44 moduler. (Se bilaga I)

Jag blev nöjd med mitt grid. Det är lätt att navigera i och det finns god potentialitet av stor variation när det gäller placering av olika element. Rutnätet öppnar upp till många olika möjligheter samtidigt som det ger ett sammanhängande uttryck mellan alla sidor i boken.

3.2.4 Text

Texten som löper genom hela boken är egna ord av de människor som jag intervjuat har berättat för mig, men omskrivet från talspråk till ett mer lättförståeligt och formellt skriftspråk. Jag har valt att låta all text flyta på utan att lägga in mina frågor som texten var svar på. Dels för att vara sammanhållen genom hela boken, då mycket som sägs är berättat utan att vara svar på en fråga, och att då skriva till en fråga bara för att det skulle vara samma modell genom hela boken kändes väldigt onaturligt. Även för att det uttrycksmässigt upplevs mer

¹⁸ Ibid, sid. 28

¹⁹ Samara, Timothy, *Making and breaking the grid: a graphic design layout workshop*, sid. 28

som en bok om det är löpande text utan frågor, som känns mer relevanta i ett tidningsreportage eller i en artikel.

Trots detta finns min röst med i varje kapitel. Inledningen, även kapitel ett, består enbart av min röst då den handlar om mig, hur min kärlek till katter uppkom och varför jag gör boken, samt vad jag vill nå ut med genom projektet. I kapitel två och fyra berättar jag på första sidan av kapitlet till exempel varför jag valt att åka till just den platsen eller hur min första upplevelse av stället var och vem jag ska träffa och när och var och så vidare. I kapitel tre är min röst närvarande genom hela första delen av kapitlet – de första två uppslagen som handlar om volontärmötet hos Växjö hemlösa katter. På grund av att jag vid detta tillfälle inte höll någon intervju eller fick någonting berättat för mig. Det var en sammankomst av människor som jag iaktog och antecknade för att sedan samla mina noteringar till texten som fyller dessa sidor.

3.2.5 Foto

Dokumenterande, konstnärlig och berättande var tre ord jag någorlunda tidigt valt ut för att representera vad jag ville åstadkomma. Jag hade därför dessa ord i baktanke när jag gjorde mitt första besök för att samla material och sedan dess har de automatiskt följt med under hela processen. Jag har inte strävat efter att ta poserande porträtt eller iscensätta några miljöer, människor eller katter. Jag har tagit dokumenterade foton av verkligheten men som går under kategorin reportage. Jag har fotat det verkliga livet utan att ändra på det och jag har sett till att hålla mig relativt avlägsen för att medverkade djur och människor ska ha haft en möjlighet att vara sig själva och inte känna att de måste prestera någonting framför en kamera. Några katter har blivit rädda för ljudet som kameran ger ifrån sig, detta ledde till att ett par katter, särskilt en katt hos Madelen och Emelie i kapitel fyra, var svår att ta många bilder på men lyckligtvis nog fick han trots det en plats i boken. Utöver detta så har ingen verkat ha någonting emot mig som fotograf och i synnerhet inte som besökare på deras revir.

Det dokumentära fotografiet framträdde genom första världskriget, för att sedan fortsätta att utvecklas under hela 1900-talet. Det används som ett medel för att berätta en historia men framför allt att visa verkligheten, då ofta misär som till exempel krig eller fattigdom, eftersom detta är något som vi vanligtvis inte ser.²⁰ Hur man placerar bilder på en sida i en

²⁰ Bate, David, *Photography: the key concepts*, English ed., Berg, Oxford, 2009, sid. 45

tidning eller i en bok kan hjälpa till att berätta historien och korta rubriker eller undertexter kan förstärka det ytterligare.²¹ I mina reportage har jag blandat korta rubriker (så som till exempel namn på människor och katter på bilden ovan) med längre rubriker (som till exempel namn på katt och kort berättelse om den) samt vissa sidor som innehåller längre stycken med text som hör ihop med bilden på sidan bredvid.

Eftersom jag både är fotograf, textbearbetare och grafisk formgivare i detta projekt så tillåts jag ha full makt över hur jag väljer att placera dessa element. Någonting som annars är ett stort problem för dokumentfotografer när de lämnar över sina bilder till en redaktör, då denne måste skriva och placera text och rubriker utifrån ett kommersiellt perspektiv. Vilket har lett till att fotografer istället börjat släppa egna publikationer med sina bilder för att ha total kontroll över sitt arbete och kunna berätta historien precis som den utspelade sig.²² Detta kan jämföras med hur jag nu arbetar med mina reportage. Jag kan sätta rätt text under rätt bild dels så som det gick till när jag var där men också utifrån de erfarenheter och personliga referenser jag fick från platsen. De val jag gör kring placering kan påverka hur andra upplever berättelsen.

När reportage började dyka upp som begrepp, 1930-talet och framåt, så beskrevs det som ett bättre sätt att förmedla uttryck. Det var subjektivt och skapade på ett sätt visuella konnotationer tydligare än annat foto.²³ Reportage kom att bli det generella begreppet för att genom fotografi uttrycka socialt intresse.²⁴

Skillnaderna mellan dokumentärt foto och reportage är varken stora eller särskilt tydliga. Dokumentärt fotografi är en blandning mellan konst och journalism. Det är ett kreativt medium men som speglar verkligheten på det sätt som journalistik gör. Reportage är även det ett ganska komplext koncept. Det kan handla om att rapportera nyheter om allt möjligt till att beskriva olika sociala förhållanden och dess påverkan på människor.²⁵

I Sverige minskade intresset för reportage kraftigt efter 60-talet och 70-talet och efter att dagstidningar börjades ge ut gratis, ett exempel är Metro, så blev det mindre populärt med långa artiklar. Texter i tidningar skulle då enligt ett nytt ideal vara så korta som möjligt.

²¹ Ibid, sid. 46

²² Ibid, sid 47

²³ Ibid, sid. 53

²⁴ Ibid

²⁵ Ibid, sid. 56

Kunniga inom ämnet började allt mer uttala och förutspå reportagets död. Men så kom genren att få en ny mening. Det ges plötsligt ut fler och fler reportage i bokform och en ny generation av reportageskribenter har trätt fram.²⁶ ”De tar sig an 2000-talets samhällsfrågor med den tidlösa reportagekonstens grundverktyg: nyfikenhet och envishet.”²⁷

Min bedömning är att stilen på mina foton är dokumentär, men att bokens kapitel är reportage och att det då kanske är samspelet mellan texten och bilderna som avgör kategorin. Genom den grafiska formgivningen och det generella uttryck jag valt att boken ska ha så blir publikationen i sig en konstnärlig gestaltning av ämnet.

Boken innehåller bilder av både människor och djur. Hos vissa av människorna ser man tydlig glädje i form av ett leende men på andra bilder är det svårare att läsa av några känslor alls. Om känslan som människan i bilden har inte är uppenbar så kan man försöka läsa av den via kroppspråk och på det sättet kan bilden få större emotionell betydelse.²⁸ Fotografierna på Emelie och Madelen i kapitel fyra, tillsammans med sina katter, är alla någorlunda svåra att tolka ett specifikt expressivt ansiktsuttryck från. Men genom den ständiga interaktionen med katterna och hur de hela tiden har fokus på dem så kan man avläsa att katterna har stor betydelse för dessa människor och de värnar om dem på ett kärleksfullt sätt.

Bilderna på katterna betraktas liknande- vissa är enklare att läsa av än andra. Dock finns det fler känslor att se i deras ansiktsuttryck och kroppspråk. Eventuellt kan konnotationerna variera beroende på hur mycket man som betraktare själv känner katter och därmed hur stor koll man har på deras känslor och humör genom uttryck. Man kan tydligt läsa av kärlek till både människor såväl som till andra katter, nyfikenhet och lekfullhet. Det går att avläsa på katten Luna i kapitel två att hon är skygg, precis som texten under hennes bild talar om. Det är också enkelt att läsa av en katt som känner sig säker, trygg och bekväm i situationen, då den annars aldrig skulle ligga och sova helt utlämnad som Simaía i kapitel fyra eller som min katt Thiger i inledningen. Lite oro men definitivt ett beskyddande uttryck går utan tvivel att tyda i katten Puma där hennes blick på den tre veckor gamla sonen Pumba, som lämnat tryggheten

²⁶ Aare, Cecilia, *Det tidlösa reportaget*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011, sid. 25

²⁷ *Ibid*, sid. 26

²⁸ DuChemin, David, *Berätta i bild: så tar du bilder som berör*, Pagina, Sundbyberg, 2010, sid. 111

de tillsammans skapat i transportburen, inte går att misstaga för något annat, i kapitel två.

3.2.6 Bildinnehåll och färger

Under det relativt tidiga stadiet i formgivningen då jag började arbeta med bilder och text i kombination så tog det inte lång tid innan jag bestämde mig för att alla bilder i boken skulle vara svartvita. Helt enkelt för att undvika att det blir för spretigt och trots att bilderna är tagna på olika ställen så behöver det finnas något som gör att det finns koppling mellan de olika kapitlen. Detta kom senare i processen att utvecklas ännu mer.

Jag har valt att använda mig av duotoner i fotografierna. Duotoner, eller *duotones*, har funnits länge men tack vare *Spotify* och företagets användning av det så har fler fått upp ögonen för detta sätt att redigera bilder. Det är nu en trend som växer snabbt i popularitet framförallt på webben men dyker också upp mer och mer i print. Det ger ett visuellt intressant uttryck som drar till sig uppmärksamhet och som är både roligt och spännande utan att utmana resten av innehållet. Resultatet är tillräckligt simpelt för att skapa coola effekter och användaren blir inte överrumplad med för många intryck och element.²⁹

I samband med beslutet av att använda mig av duotones utvecklades idén och jag utforskade fler möjligheter med färg. Var kapitel fick sin egen färg och bilderna gjorde jag till duotones av färgen som gällde för kapitlet, samt svart. Detta kom upp i diskussion vid ett andra handledningstillfälle med min externa handledare Mats Fredrikson, designer som formgivit ett 20-tal böcker och som genom projektet varit min externa handledare. I denna stund var majoriteten av bokens sidor rosa, och likaså det omslag jag skrivit ut och visade för Mats. Han förklarade att boken skulle bli mycket mer bestämd och behaglig om hela var rosa, och det tog jag till mig och testade och beslutade mig för att det stämde. Den rosa färgen (se bilaga G) står i detta projektet för lite olika saker. Rosa räknas som en väldigt *gullig* och *söt* färg, vilket fungerar bra ihop med gulliga och söta katter, men det uppstår också en kontrast mot texten som berättar att katterna innan inte haft det så bra, och jag är ute efter att skapa just den typen av spänning i uttrycket. Jag läste även i boken *Color Design Workbook* att om man som grafisk designer inte har någon kund att förhålla sig till så kan det passa att välja färg efter egna preferenser³⁰, och den rosa är för mig därför även en form av representation för min kärlek till katter. Bokens slutliga form är också en tydlig representation av mitt eget uttryck som grafisk designer.

²⁹ <https://designshack.net/articles/graphics/duotone-color-tips-examples-for-this-vibrant-trend/> (9 mars)

³⁰ Stone, Terry Lee, Adams, Sean & Morioka, Noreen, *Color design workbook: a real-world guide to using color in graphic design*, Rockport, Gloucester, Mass., 2006, sid. 106

3.2.7 Bokens disposition

Efter ett första möte med Mats Fredrikson kunde jag lägga upp bokens disposition. Vi tittade på en bok som exempel men Mats sa att det ofta skiljer sig en del och man kan därför vara fri att lägga upp innehållet lite som man vill, dock kan det vara bra att följa vissa saker. Min bok börjar med ett tomt uppslag (smutstitelsida men utan titeln), för att följas av en sida med bokens titel, mitt namn och min logga, lite kort info om mig och att boken gjordes som examensarbete, vilket företag som tryckt boken samt årtal. Därefter ett uppslag med dedikering samt ett citat som följs av ett uppslag med innehållsförteckning och sen kommer inledningen, som jag också räknar som ett första kapitel. Efter det kommer resten av kapitlerna, totalt fyra stycken med inledningen inkluderat.

3.2.8 Testutskriften

När boken började bli någorlunda färdig skrev jag ut alla dess sidor för att se hur de samspelade med varandra. Jag placerade ut uppslagen ett kapitel i taget. (Se bilaga J) Sedan satte jag ihop alla sidorna, med hjälp av tejp, så att det blev en typ av dummy som jag kunde bläddra i och få en uppfattning om hur den skulle se ut. (Se bilaga K) Inför att det var dags att presentera projektet skrev jag ut ett utkast av slutprodukten för att kunna visa upp. Den hjälper mig nu också att se vad som ska ändras och tas bort i innehållet. (Se bilaga K)

4. Diskussion

Per Wisselgren skriver i *Den O censurerade Verkligheten* att få saker förmår att väcka och fångsla vår sociala medvetenhet så som ett gediget reportage.³¹

”Genom att förmedla kunskap om och förståelse för de människor och samhällsgrupper som lever och arbetar under andra villkor, kan den undersökande journalisten, likt en inhemsk utrikeskorrespondent som rapporterar från en främmande värld, öppna och rikta våra blickar mot annars bortglömda hörn av verkligheten, och ibland – beroende på skildringens

³¹ Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.), *Den o censurerade verkligheten i reportage, bild och undersökningar*, Carlsson, Stockholm, 2003, sid. 81

genomslagskraft – bidra till att både väcka offentlig debatt och åstadkomma praktiska förändringar.”³²

Wisselgren skriver också att det sociala reportaget inte bara är en genre för massmedia utan att man genom ett socialt skildrande journalistiskt reportage även besläktar sig med konstnärliga och litterära uttryck, som brukar utnämnas som realistiska och dokumentariska.³³

I samma bok förklarar Hans Swärd att man genom ord och bild kan visa på ett socialt problem i syfte att hjälpa de utsatta – de som porträtteras³⁴, i mitt fall katterna men även människorna då dessa är de som kämpar för katternas sak.

Beskrivaren möter människor och miljöer och visar på problem som vi vanliga medborgare annars inte kommer i kontakt med. Man kan visa och porträttera nöd, till exempel hur folk lever i misär, men man kan också visa på framgångar. Att då genom ord och bild förklara hur den/de utsatta räddats från elände och i slutändan fått ett bättre liv. Historierna vävs ofta ihop och berättas i samma reportage.³⁵ Dessa beskrivningar av reportaget speglar vad jag presenterar i min bok; i mina reportage. Hade mer tid funnits hade jag gärna arbetat med att få med fler synvinklar i bokens innehåll. Det finns så många perspektiv av hemlösheten av katter som inte skildrats. Det berättas i ord hur vissa av katterna levt i misär och elände, men det är ingenting jag själv sett och därför heller inte fångat på bild. Jag har endast kunna gestalta vad jag själv sett och vad jag fått höra. Annette Rosengren ställer sig frågan om det finns tillfällen när man skall avstå från att lyfta fram människors erfarenheter? Det finns inga speciella anvisningar om det och risken att människor misstolkas bör alltid analyseras.³⁶ Hade jag sett själv med egna ögon hade det såklart varit enklare att berätta en historia, men jag känner också att jag litar på de människor jag talat med och det finns ingen anledning för dem att inte berätta sina historier som de utspelade sig. Jag har också sett till att ingenting har misstolkats eller felformulerats i texten då de intervjuade har fått granska innehållet och bekräftat att allt stämmer och att de också kan stå för det.

Som resultatet nu blivit så är det bilder på *söta* katter, och läsaren får inte veta mer än så om hen inte läser texten, för annars vet man inte katternas historia. Som jag precis nämnde så hade jag velat visa mer av ämnet. Att faktiskt visa eländet och hela den proces som faktiskt

³² Ibid

³³ Ibid

³⁴ Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.), *Den ocensurerade verkligheten i reportage, bild och undersökningar*, sid. 122

³⁵ Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.), *Den ocensurerade verkligheten i reportage, bild och undersökningar*, sid. 123

³⁶ Ibid. 221

ligger bakom katternas nya liv, det som beskrivs av människorna jag pratat med. Det kan hända att sådana fullständiga historier haft större genomslagskraft och påverkat läsaren djupare, men det hade också gjort boken mer *svår* och *jobbig* att bläddra i och för folk att ta till sig. Men samtidigt krävs sådant innehåll för att berätta hela historien. Trots att det finns mycket information, kunskaper och erfarenheter i boken så känner jag att jag endast snuddat på ämnets yta. Jag skulle kunna ta ett helt år, eller ännu mer tid, för att samla material och göra en sådan fullständig bok som möjligt, om precis allting som finns att veta - och som folk bör veta, om hemlösa katter i Sverige. Jag ser där en stor utvecklingspotential i projektet, men jag anser också att jag, på den relativt korta tid jag haft, lyckats att förmedla det jag ville och att innehållet som nu finns klarar sig bra på egen hand. Förutom att belysa hemlösheten och misshandeln av katter så ville jag också förmedla känslor och engagemang, och det har jag gjort - extremt engagemang och väldig empati för katten.

Att göra den här boken var ett initiativ helt från min egen sida. Jag har inte arbetat mot någon beställare och inte samarbetat med något företag, utöver de föreningar och organisationer som jag samlat material från. Att vara sin egen uppdragsgivare kan vara både bra och dåligt. Jag tänker att det kan vara svårt att sedan få ut produkten på marknaden eftersom den inte nödvändigtvis är riktad åt någon. Om jag hade haft till exempel ett specifikt förlag som jag visste skulle ge ut boken så hade jag kunnat rikta den åt deras publik och läsare och målgruppen hade då varit tydligare. Men å andra sidan så har jag inte haft någon kund vars önsningar och krav jag tvingats leva upp till, och har därför kunnat göra en slutprodukt som verkligen representerar mig – vem jag är och vad jag kan och vill göra, och som jag är 100% nöjd med. Jag skrev ingen konkret brief till mig själv och har inte arbetat efter ett uppdrag på det sättet men jag har utgått från mitt mål och syfte som skrevs i början av projektet innan utformningen av boken och arbetet i sig startade. Arbetet tar upp ett problem som är viktigt och som behöver komma på tal oftare och bland fler människor då det inte är uppmärksammat nog, och därmed är det svårt att få katthemlösheten att minska. För att boken ska ha den genomslagskraft jag önskar, alltså att de som läser den eller hör om innehållet via andra ska ändra beteenden som möjliggör förändring, eller fortsätta att sprida informationen, så krävs det såklart att boken når ut till människor. Som det ser ut i detta skede, när boken är i princip klar och innan den tryckts, så tror jag att jag ska ge ut den själv. Jag har tankar om att dels sälja den själv och marknadsföra på Instagram och på andra sociala plattformar samt till följare av de föreningar och organisationer som finns med i den, och där har jag redan blivit

uppmärksammas om att det finns ett intresse. Jag har även några affärer i åtanke som säljer liknande böcker och tidskrifter och kommer att se om de är intresserade av att distribuera min bok. Jag har ännu inget pris på vad det kommer kosta att trycka upp den, då jag heller inte ännu vet hur många upplagor det i så fall är som ska tryckas upp. Jag kommer att höra av mig till en del olika tryckerier för att be om en offert, då för olika antal exemplar, sedan kommer jag att se över hur stort intresset är, samt vad priset ligger på för liknande böcker. Jag behöver själv inte tjäna någonting på boken, men om det skulle hända att den kan säljas för mer än vad produktionspriset blir så kommer jag att skänka överskottet till de som hjälpt mig att göra boken möjlig, alltså de tre föreningar och organisationer som är med i den.

Jag har lärt mig väldigt mycket under denna termin. När det gäller att ta designbeslut, metoder och teorier angående grafisk form men jag har också fått nya kunskaper gällande fotografi, intervjuer och fältstudier.Handledare från universitetet men också min externa handledare Mats har gett mig många bra inputs som varit till stor hjälp i det här arbetet och som jag även kommer kunna ta med mig till framtida projekt.

Källförteckning

Elektroniska källor

http://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_jo/jo11_3.pdf

<http://www.kattjouren.nu/kattfakta.php>

<http://www.kattstatus.se/sida34.html>

<http://www.lansstyrelsen.se/jonkoping/SiteCollectionDocuments/Sv/djur-och-natur/djurskydd/ta-val-hand-om-dina-katter.pdf>

<http://www.kattstatus.se/sida96.html>

<http://www.myfonts.com/fonts/dstype/leitura-news/>

<https://designshack.net/articles/graphics/duotone-color-tips-examples-for-this-vibrant-trend/>

Trycka källor

Jedlicka, Wendy, *Sustainable graphic design: tools, systems and strategies for innovative print design*, Wiley, New York, 2010

Melin, Lars, *Texten med extra allt: om text, bild och grafisk form - i samverkan*, 1. uppl., Liber, Stockholm, 2011

Aare, Cecilia, *Det tidlösa reportaget*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011

Samara, Timothy, *Making and breaking the grid: a graphic design layout workshop*, Rockport Publishers, Gloucester, MA, 2002-2005

Bate, David, *Photography: the key concepts*, English ed., Berg, Oxford, 2009

DuChemin, David, *Berätta i bild: så tar du bilder som berör*, Pagina, Sundbyberg,

Stone, Terry Lee, Adams, Sean & Morioka, Noreen, *Color design workbook: a real-world guide to using color in graphic design*, Rockport, Gloucester, Mass., 2006

2010Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.), *Den ocensurerade verkligheten i reportage, bild och undersökningar*, Carlsson, Stockholm, 2003